

I. ВИВЧЕННЯ ТА ОХОРОНА БІОРІЗНОМАНІТНОСТІ

УДК 595.782

DOI: 10.5281/zenodo.1494601

О. В. Говорун

ORCID 0000-0002-6626-1241

a.govorun76@gmail.com

ДО ВИВЧЕННЯ ВОГНІВОК (LEPIDOPTERA, PYRALIDAE) ЗАПОВІДНИКА «МИХАЙЛІВСЬКА ЦІЛИНА» (СУМСЬКА ОБЛАСТЬ)

Говорун О. В. До вивчення вогнівок (Lepidoptera, Pyralidae) заповідника «Михайлівська цілина» (Сумська область). – Природничі науки. – 2018. – 15: 6–10.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

У статті представлені результати дослідження видового складу метеликів родини Вогнівки (Lepidoptera, Pyralidae), зареєстрованих у сучасних межах заповідника «Михайлівська цілина» у 2018 р. На території заповідника виявлено 65 видів вогнівок, з яких 17 вказуються для цього локалітету вперше.

Ключові слова: вогнівки, Lepidoptera, Pyralidae, заповідник «Михайлівська цілина», фауна.

Govorun O. V. The pyralidae moth (Lepidoptera, Pyralidae) of Nature Reserve «Mykhaylivs'ka tsilyna». – Prirodniči nauki. – 2018. – 15: 6–10.

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

The paper presents the results of research of Pyralid moths in Nature Reserve «Mykhaylivs'ka tsilyna» in 2018. There were found 65 species of Pyralid moths, 17 of which were indicated for this locality for the first time.

Key words: pyralidae moth, Lepidoptera, Pyralidae, Nature Reserve «Mykhaylivs'ka tsilyna», fauna.

Вступ. Вогнівки (Lepidoptera, Pyralidae) – одна з найбільших родин ряду лускокрилих, розповсюджених майже по всьому суходолу. За деякими оцінками сумарна кількість видів та підвидів цієї групи метеликів у світовій фауні сягає понад 16 тисяч, переважна більшість з яких поширена в тропіках. Загалом для Європи вказано близько 850 видів вогнівок з 13 підродин, а для її середньої частини – понад 400 видів.

Родина об'єднує невеликих та середнього розміру метеликів з розмахом крил від 7 до 50 мм. Гусінь більшості видів живиться тканинами різноманітних живих рослин; також досить звичайна сапрофагія. Гусінь та метелики слугують суттєвою частиною раціону багатьох видів безхребетних та хребетних тварин.

Дослідження видового складу вогнівок на території заповідника «Михайлівська цілина» розпочато у 2002 р. [1]. Узагальнений список видів піралід, зібраних на цій території впродовж 2002-2003 рр., включає 48 видів з 7 підродин [1]. Більшість з них представлена видами, поширеними у північно-східному лісостепу України.

Вивчення регіональних фаун та екологічних особливостей окремих видів належить до пріоритетних напрямків зоологічних досліджень, що повною мірою стосується вогнівок північного сходу України. Актуальність теми визначає й практичне значення цієї групи метеликів, адже відомо, що близько 25 % видів цих лускокрилих є шкідниками культурних рослин, продовольчих запасів (борошна, круп, сушених фруктів і т.п.), насінневого та фуражного зерна, лісових насаджень, продуктів бджільництва тощо.

Матеріали та методи досліджень. Матеріал зібрано 7-8 серпня та 31 серпня – 1 вересня 2018 р. на території заповідника «Михайлівська цілина» у с. Великі Луки на ділянці садиби-будиночка для відвідувачів заповідника (50°44'44"п.ш., 34°9'48"сх.д.) та на ділянках цілинного степу (50°44'54"п.ш., 34°10'56"сх.д.). Із настанням сутінок (21.00-21.30) вмикали 2 дугово-ртутні лампи 250W, зафіксовані на висоті 2-2,5 м від поверхні ґрунту на тлі білого екрану. Для живлення ламп використовували бензиновий генератор. Відловлених метеликів відразу поміщали в морилки із хлороформом. На світанку (4.00-5.00) світло вимикали. Комах монтували на ентомологічні голки або вкладали у матрацики для подальшого визначення.

Ручним методом метеликів збирали у місцях денного перебування імаго (рослинність, стовбури та пеньки, паркани, стіни будівель, складські помешкання тощо). Цим методом знайдені деякі види, які не прилітали на світло, а також вдалось зібрати матеріал в пунктах, де було неможливо використати світло ламп.

Ідентифікацію видів проводили за зовнішніми морфологічними ознаками, зокрема криловому малюнку, а також препаратами генітального апарату.

Список вогнівок скомпоновано згідно з прийнятою системою родини з деякими змінами [2].

Результати та їх обговорення. Всього у 2018 р. на території заповідника зібрано 670 екземплярів нічних лускокрилих, з них 200 – вогнівок. Загалом виявлено 42 види вогнівок з 6 підродин, 17 видів піралід вказуються для цієї території вперше. Список вогнівок скомпоновано згідно з прийнятою системою родини [2]. У круглих дужках вказано кількість спійманих у 2018 р. особин.

Підродина Galleriinae

1. *Aphomia sociella* (Linnaeus, 1758) [1].
2. *Galleria mellonella* (Linnaeus, 1758) [1].

Підродина Pyralinae

3. *Pyralis farinalis* (Linnaeus, 1758) [1].
4. *Hypsopygia costalis* (Fabricius, 1775) [1].
5. *Orthopygia glaucinalis* (Linnaeus, 1758) – 7-8.VIII.2018 (1) 31.VIII-1.IX.2018 (2), [1].

Підродина Phycitinae

6. *Paranephoterix adelphella* (Fischer v. Röslerstamm, 1836) [1].
7. *Selagia argyrella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 31.VIII-1.IX.2018 (2), [1].
8. *Etiella zinckenella* (Treitschke, 1832) [1].
9. *Oncocera semirubella* (Scopoli, 1763) – 7-8.VIII.2018 (2), 31.VIII-1.IX.2018 (11), [1].
10. *Pempelia formosa* (Haworth, 1811) [1].
11. *Nephoterix angustella* (Hübner, 1796) [1].
12. *Glyptoteles leucacrinella* Zeller, 1848 – 31.VIII-1.IX.2018 (1).
13. *Myelois circumvoluta* (Fourcroy, 1785) [1].
14. *Euzophera cinerosella* (Zeller, 1839) – 7-8.VIII.2018 (1), [1].
15. *Nyctegretis lineana* (Scopoli, 1786) – 7-8.VIII.2018 (10), 31.VIII-1.IX.2018 (1), [1].
16. *Nyctegretis triangulella* Ragonot, 1901 – 31.VIII-1.IX.2018 (1).
17. *Homoeosoma sinuella* (Fabricius, 1794) – 7-8.VIII.2018 (3), [1].
18. *Homoeosoma nebulella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (1), 31.VIII-1.IX.2018 (1), [1].
19. *Phycitodes binaevella* (Hübner, 1813) [1].
20. *Phycitodes lacteella* (Rothschild, 1915) – 31.VIII-1.IX.2018 (3).
21. *Anagasta kuehniella* Zeller, 1879 – 7-8.VIII.2018 (1).
22. *Anerastia lotella* (Hübner, 1813) [1].

Підродина Scopariinae

23. *Scoparia basistrigalis* Knaggs, 1866 [1].
24. *Dipleurina lacustrata* (Panzer, 1804) [1].
25. *Eudonia truncicolella* (Stainton, 1849) [1].

Підродина Crambinae

26. *Euchromius bella* (Hübner, 1796) – 31.VIII-1.IX.2018 (22).
27. *Calamotropha paludella* (Hübner, 1824) – 7-8.VIII.2018 (5), [1].
28. *Chrysoteuchia culmella* (Linnaeus, 1758) [1].
29. *Crambus pascuella* (Linnaeus, 1758) [1].
30. *Crambus lathoniellus* (Zincken, 1817) – 7-8.VIII.2018 (1), [1].
31. *Crambus perlella* (Scopoli, 1763) [1].
32. *Agriphila deliella* (Hübner, 1813) – 31.VIII-1.IX.2018 (1).
33. *Agriphila tristella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 31.VIII-1.IX.2018 (24), [1].
34. *Agriphila inquinatella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (2).
35. *Agriphila straminella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (5).
36. *Catoptria falsella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (1).
37. *Pediasia luteella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (1), [1].
38. *Pediasia contaminella* (Hübner, 1796) – 31.VIII-1.IX.2018 (1).

39. *Pediasia aridella* (Thunberg, 1788) – 31.VIII-1.IX.2018 (3).

40. *Platytes cerussella* (Denis & Schiffermüller, 1775) [1].

Підродина Schoenobiinae

41. *Donacaula forficella* (Thunberg, 1794) [1].

Підродина Acentropinae

42. *Elophila nymphaeata* (Linnaeus, 1758) [1].

43. *Cataclysta lemnata* (Linnaeus, 1758) – 31.VIII-1.IX.2018 (2), [1].

44. *Parapoynx stratiotata* (Linnaeus, 1758) – 55 (3), 31.VIII-1.IX.2018 (7), [1].

Підродина Odontiinae

45. *Cynaeda dentalis* (Denis & Schiffermüller, 1775) [1].

Підродина Evergestinae

46. *Evergestis extimalis* (Scopoli, 1763) [1].

47. *Evergestis pallidata* (Hufnagel, 1767) – 31.VIII-1.IX.2018 (1).

Підродина Pyraustinae

48. *Margaritia sticticalis* (Linnaeus, 1761) – 31.VIII-1.IX.2018 (3), [1].

49. *Ecpyrrhorrhoe rubiginalis* (Hübner, 1796) – 7-8.VIII.2018 (6), [1].

50. *Haematia rectefascialis* Toll, 1936 – 7-8.VIII.2018 (8), 31.VIII-1.IX.2018 (1).

51. *Haematia sanguinalis* (Linnaeus, 1767) – 7-8.VIII.2018 (3), [1].

52. *Haematia despicata* (Scopoli, 1763) – 7-8.VIII.2018 (12), 31.VIII-1.IX.2018 (1), [1].

53. *Pyrausta aurata* (Scopoli, 1763) – 7-8.VIII.2018 (1);

54. *Sitochroa palealis* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (1), [1].

55. *Sitochroa verticalis* (Linnaeus, 1758) – 7-8.VIII.2018 (3), [1].

56. *Rhlyctaenia stachydalis* (Germar, 1821) – 7-8.VIII.2018 (1).

57. *Psammotis pulveralis* (Hübner, 1796) – 7-8.VIII.2018 (2), 31.VIII-1.IX.2018 (2), [1].

58. *Ostrinia nubilalis* (Hübner, 1796) – 31.VIII-1.IX.2018 (1), [1].

59. *Anania verbascalis* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (1), 31.VIII-1.IX.2018 (1), [1].

60. *Eurrhyncha hortulata* (Linnaeus, 1758) [1].

61. *Paratalanta hyalinalis* (Hübner, 1796) – 7-8.VIII.2018 (2), 31.VIII-1.IX.2018 (1).

62. *Pleuroptya ruralis* (Scopoli, 1763) – 7-8.VIII.2018 (8), 31.VIII-1.IX.2018 (3), [1].

63. *Mecyna flavalis* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (5), 31.VIII-1.IX.2018 (5).

64. *Diasemia reticularis* (Linnaeus, 1761) – 7-8.VIII.2018 (2), 31.VIII-1.IX.2018 (2), [1].

65. *Nomophila noctuella* (Denis & Schiffermüller, 1775) – 7-8.VIII.2018 (5), [1].

Висновки. Всього у 2018 р. на території заповідника виявлено 42 види вогнівок з 6 підродин, 17 видів вказуються для цієї території вперше. Найбільш чисельними за кількістю видів виявилися підродини Pyraustinae (18 видів, 27,7%), Phycitinae (17 видів, 26,2%) та Crambinae (15 видів, 23,1%). Представники підродин Pupalinae, Scopariinae, Acentropinae (по 3 види, 14,6%), Galleriinae, Evergestinae (по 2 види, 3,1%), Schoenobiinae та Odontiinae (по 1 виду, 1,5%) зустрічалися рідше. Враховуючи попередньо опубліковані дані, на сьогодні кількість відомих для цієї природоохоронної території видів вогнівок становить 65 таксонів. Цікавим є факт відсутності у зборах 2018 р. представників підродини Scopariinae, які пов'язані в своєму розвитку з лишайниками, та знаходження двох видів: *Euchromius bella* та *Agriphila deliella*, які рідко реєструються у Сумській області.

Слід зазначити, що видовий склад вогнівок на території заповідника «Михайлівська цілина» досліджений вкрай нерівномірно, отже ці результати не відображають повної картини фауни цих метеликів в заповіднику та обумовлюють проведення подальших досліджень. Можна сподіватись на збільшення кількості зареєстрованих видів при проведенні весняних та осінніх експедиційних виїздів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говорун А. В., Пархоменко В. В. Фауна чешуекрылых семейства огневки (Lepidoptera, Pupalidae) заповедника «Михайловская целина» // Проблеми збереження ландшафтного ценотичного та видового розмаїття басейну Дніпра : Збірник наук. праць. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. С. 184–187.
2. Speidel W. Pupalidae. In: Karsholt O. & Razowski J. (eds): The Lepidoptera of Europe: 1996: P. 166–196.

УДК 581.5:574.3:502.753
DOI: 10.5281/zenodo.1495355

К. К. Карпенко
А. П. Вакал
ORCID ID 0000-0002-1386-7944

ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РІДКІСНИХ ВИДІВ СУДИННИХ РОСЛИН ШИРОКОЛИСТЯНИХ ЛІСІВ СУМСЬКОГО ГЕОБОТАНІЧНОГО ОКРУГУ

Карпенко К. К., Вакал А. П. Історія дослідження рідкісних видів судинних рослин широколистяних лісів Сумського геоботанічного округу. – Природничі науки. – 2018. – 15: 10–22.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Наведені дані про історію досліджень рідкісних видів судинних рослин широколистяних лісів Сумського геоботанічного округу за період з кінця XIX ст. до початку XX ст.

Ключові слова: дослідження, вид, судинні рослини, широколистяний ліс.